

DANSK SELSKAB FOR FILOSOFISK PRAKSIS

**Etiske retningslinjer for
filosofiske praktikere & filosofiske facilitatorer i Danmark**

*Vedtaget på ordinær generalforsamling
den 20. november 2021*

Baggrund

Fagetiske retningslinjer er en præcisering af den almene etik, der gælder såvel for filosofiske praktikere/facilitatorer som for alle andre mennesker. Gennem deres arbejde kan filosofiske praktikere/facilitatorer komme ud i specielle situationer, som kræver så vanskelige etiske vurderinger, at den almene etik ikke giver tilstrækkelig vejledning. Filosofiske praktikere/facilitatorers arbejdsområder befinder sig ofte i et spændingsfelt mellem afhængighed og autonomi. Det enkelte menneskes integritet og grænser berøres, samtidig med at individets autonomi varetages.

Dansk Selskab for Filosofisk Praksis opstiller derfor en række fagetiske retningslinjer, hvis formål det er at yde vejledning og støtte for etisk refleksion. De etiske retningslinjer er blandt andet udviklet på baggrund af de etiske principper for nordiske Psykologer (2012-2014), principperne for udøvelse af filosofisk vejledning hos The National Philosophical Counseling Association (NPCA, 2021), og de etiske retningslinjer for filosofisk praksis formuleret af Norsk Selskab for Filosofisk Praksis (1998).

Formålet med de etiske retningslinjer er at fremme refleksion over etiske dilemmaer, snarere end at udgøre et sæt adfærdsregler. I henhold til vedtægterne for Dansk Selskab for Filosofisk kan grove overtrædelser og/eller gentagne brud på de her opstillede etiske retningslinjer medføre inddragelse af certificering opnået hos Dansk Selskab for Filosofisk Praksis og eventuelt eksklusion fra Selskabet.

De etiske retningslinjer for filosofisk praksis i Danmark er organiseret i fire hovedretningslinjer med uddybende kommentarer under hvert hovedprincip:

- Respekt for samtalepartnerens rettigheder og værdighed.
- Kompetence & dannelse.
- Ansvar.
- Integritet.

Retningslinjerne er udformet for filosofiske praktikere/facilitatorer og sigter derfor mod den bedst mulige informationsformidling ved hjælp af fagområdets terminologi. Retningslinjerne kan dermed ikke umiddelbart fortolkes ud fra andre faggruppers terminologi og forståelsesrammer, fx som juridiske lovparagraffer. Retningslinjerne er udformet i den hensigt, at de skal:

- Tjene som støtte for danske filosofiske praktikere/facilitatorer ved stillingtagen til etiske spørgsmål.
- Beskytte samtalepartnere mod uhensigtsmæssig og/eller skadelig virksomhed.
- Anvise normer for etisk og fagligt forsvarligt samspil mellem filosofiske praktikere/facilitatorer indbyrdes og mellem filosofiske praktikere/facilitatorer og andre faggrupper.
- Være et grundlag for, at tilliden til professionsudøvelsen af filosofisk praksis opretholdes.
- Vise ærbødighed og respekt over det liv, vi mennesker er en del af og må drage fælles omsorg for sammen. Denne ærbødighed er ikke blot en menneskelig affære, men omfatter alt levende.

De fagetiske retningslinjer regulerer filosofiske praktikers/facilitatorers faglige virksomhed, der er defineret som ”enhver situation, hvor den filosofiske praktiker/facilitator udøver faglig virksomhed i relation til individ, gruppe eller organisation.”

De fagetiske retningslinjer gælder også i arbejdsmæssige situationer, hvis indhold ikke umiddelbart kan karakteriseres som virksomhed indenfor filosofisk praksis, men som udøves af filosofiske praktikere/facilitatorer og bygger på færdigheder opnået gennem Dansk Selskab for Filosofisk Praksis' certificering af filosofiske praktikere.

Dansk Selskab for Filosofisk Praksis har ansvar for at skabe betingelser for etisk refleksion og debat blandt medlemmerne bl.a. ved indsats i form af undervisning og rådgivning, og forventer omvendt af sine medlemmer, at de løbende udvikler deres bevidsthed om etiske spørgsmål. Retningslinjerne er således bindende for alle medlemmer af Dansk Selskab for Filosofisk Praksis under udøvelse af enhver form for virksomhed inden for filosofisk praksis.

Bestyrelsen i Dansk Selskab for Filosofisk Praksis har korrigerende og disciplinære procedurer med henblik på at undersøge og tage stilling til klager over medlemmer. Bestyrelsen i Dansk Selskab for

Filosofisk Praksis kan vælge at ekskludere medlemmer, som i særligt grove tilfælde eller gentagne gang har brudt de etiske retningslinjer for filosofiske praktikere/facilitatorer i Danmark.

Rammer, forudsætninger og principper for formuleringen af de etiske retningslinjer

Filosofiske praktikere/facilitatorer arbejder med udgangspunkt i faglig viden, der er baseret på forskning og underbygget erfaring. Filosofien og den filosofiske praksis befinder sig i en kontinuerlig udviklingsproces med en stadig tilgang af nye og mere komplekse metoder og viden. Dette sker i et samfund, som er i forandring, og hvor der stadig opstår nye problemstillinger. Det er derfor vigtigt, at filosofiske praktikere/facilitatorer udviser påpasselighed med hensyn til egne begrænsninger og er opmærksomme på kollegers og andres faglige viden og kvalifikationer.

Filosofiske praktikere/facilitatorer fungerer med deres faglighed i mange roller og mange professionelle relationer inden for et vidt spektrum af arbejdsformer. Filosofiske praktikere/facilitatorer har forudsætninger for at bidrage til at skabe betydningsfulde forandringer i forholdene for det enkelte individ, for grupper og organisationer, og for det liv (i naturen, på planeten), vi er en del af, og må drage omsorg for.

Filosofiske praktikere/facilitatorers arbejdsopgaver indebærer ofte mulighed for dybtgående påvirkning af andre mennesker og dermed også af menneskers forhold til deres omverden. Sådanne arbejdsbetingelser stiller store krav til filosofiske praktikere/facilitatorers etiske bevidsthed og er grunden til, at Dansk Selskab for Filosofisk Praksis har valgt at formulere fagetiske retningslinjer.

Mange af de erhvervsmæssige relationer og arbejdsopgaver som filosofiske praktikere/facilitatorer påtager sig er imidlertid af en sådan art, at det ikke er muligt at regulere dem ved hjælp af formaliserede regler. Det afgørende bliver derfor den enkelte filosofiske praktikers/facilitators etiske bevidsthed, ansvarsfølelse og faglige kvalifikationer. Det er afgørende, at der til stadighed foregår en diskussion om og udvikling af fagetiske retningslinjer. Retningslinjerne afspejler imidlertid også grundlæggende menneskelige og mellemmenneskelige forhold og har derfor en stabilitet, som ikke alt for let kan påvirkes.

Etiske retningslinjer

I det følgende refererer udtrykket "samtalepartner" til enhver person, gruppe af personer eller organisation, som den filosofiske praktiker/facilitator har et arbejdsmæssigt forhold til. I visse situationer kan samtalepartnerbegrebet udvides til at gælde personer, som er sekundært berørt, fx en samtalepartners familie, en samtalepartnergruppes organisatoriske omgivelser eller en organisations kunder eller interessenter, eller det liv, vi er en del af på denne planet.

I. Respekt for personens rettigheder og værdighed

Den filosofiske praktiker/facilitator viser respekt for ethvert menneskes rettigheder, værdighed og integritet. Hun respekterer individets ret til privatliv, fortrolighed, selvbestemmelse og autonomi, men også individets naturlige forbundethed med og relationer til andre, samt verden og naturen omkring hende. Og dette må ses i overensstemmelse med individets øvrige arbejdsmæssige forpligtelser og i henhold til gældende lovgivning.

A. Respekt

Den filosofiske praktiker/facilitator viser respekt for menneskets grundlæggende rettigheder, værdighed og integritet og tilstræber at undgå, at vedkommendes faglige viden anvendes på en måde, som krænker, udnytter eller undertrykker mennesker eller det liv (naturen, planeten), vi er en del af og som vi alle forsøger at drage omsorg for. Den filosofiske praktiker/facilitator er opmærksom på og respekterer den viden, indsigt, erfaring og ekspertise, som samtalepartnere, relevant tredje part og almenheden har, og respekterer kollegers og andre faggruppers særlige kvalifikationer, forpligtelser og ansvar. Den filosofiske praktiker/facilitator er opmærksom på individuelle, rollemæssige og kulturelle uligheder baseret på funktionsniveau, køn, seksuel orientering, etnisk og national oprindelse og tilknytning, alder, religion, sprog og socioøkonomisk status og på de begrænsninger, der ligger i egne kulturelle, klasse-mæssige og kønsmæssige samt miljømæssige forudsætninger.

B. Fortrolighed og tavshedspligt

Den filosofiske praktiker/facilitator respekterer den enkeltes ret til fortrolighed ved at iagttage tavshed om det, som hun erfarer om samtalepartneren og andre under udøvelsen af professionen. Der gøres en undtagelse fra tavshedspligten, dersom der foreligger åbenbar fare for samtalepartneren eller andre. Den filosofiske praktiker/facilitator kan også i henhold til lovgivningen være forpligtet til at videregive oplysninger og underretter derfor samtalepartneren om de begrænsninger i tavshedspligten, der følger af lovgivningen.

C. Informeret samtykke og valgfrihed

Den filosofiske praktiker/facilitator gør informeret samtykke mulig ved at informere samtalepartneren om planlagte initiativer, og hun drøfter løbende sine handlinger og de sandsynlige følger heraf med samtalepartneren, så denne har et grundlag for at vælge, om han vil deltage eller ikke. Hvis en samtalepartner er mindreårig eller undergivet værge/formynder, indhentes informeret samtykke under behørigt hensyn til de berørte personers selvstændighed.

D. Selvbestemmelse

Den filosofiske praktiker/facilitator sørger for at sikre maksimal autonomi og selvbestemmelse for samtalepartneren, herunder retten til at påbegynde og afslutte den professionelle relation.

E. Anonymisering

I forbindelse med forskning, undervisning eller publicering af artikler, kan materiale indhentet under samtalerne offentliggøres under forudsætning af, at den filosofiske praktiker forpligter sig på at anonymisere materialet således, at samtalepartnerne ikke kan identificeres. Den filosofiske praktiker/facilitator opfordres til at indhente samtykke hos samtalepartneren før materialet offentliggøres.

II. Kompetence & dannelse

Den filosofiske praktiker/facilitator bestræber sig på at udvikle og opretholde et højt fagligt kvalifikationsniveau i sit virke. Den filosofiske praktiker/facilitator tilstræber bevidsthed om sine faglige og menneskelige stærke og svage sider, således at hun realistisk kan vurdere, med hvilken kompetence hun kan påtage sig opgaver. Den filosofiske praktiker/facilitator påtager sig kun de opgaver, tilbyder kun de ydelser og bruger kun de metoder, hun er kvalificeret til i kraft af uddannelse, træning og erfaring. Den filosofiske praktiker/facilitator er også bevidst om forskellen på kompetence og dannelse, idet sidstnævnte knytter sig til filosofiske dyder og væremåder af en mere eksistentiel karakter.

A. Etisk bevidsthed

En forudsætning for en høj faglig kompetence og dannelse er, at den filosofiske praktiker/facilitator er opmærksom på de fagetiske retningslinjer og integrerer etiske vurderinger i sin professionelle praksis. Kompetence og kompetenceudvikling Den filosofiske praktiker/facilitator arbejder i overensstemmelse med videnskabelige retningslinjer og underbygget erfaring og tilstræber en løbende faglig udvikling. Den filosofiske praktiker/facilitator tilegner sig viden om den løbende udvikling inden for sit arbejdsområde.

B. Begrænsninger i kompetencen og behovet for dannelse

To forhold gør sig gældende her: 1) Når det gælder kompetenceudvikling arbejder den filosofiske praktiker/facilitator inden for de grænser for sin egen kompetence, der følger af uddannelse, træning, erfaring og personlig styrke og begrænsning, og søger professionel hjælp og/eller henviser til anden professionel bistand, såfremt denne ikke vurderes tilstrækkelig i en given situation. 2) Den filosofiske praktiker/facilitator er bevidst om forskellen på kompetence og dannelse, viden og visdom, og især hvorfor der er forhold i livet som vi ikke kan være 'kompetente' i, men må eje en vis dannelse og ærbødighed over for, fordi livet også er langt større end hvad viden og kompetenceudvikling kan fatte.

C. Metodebegrænsninger

Den filosofiske praktiker/facilitator er opmærksom på de begrænsninger, der ligger i den filosofiske praksis' metoder og fremgangsmåder, og de forbehold som dette kan medføre i relation til den enkelte samtalepartners situation.

D. **Begrænsninger i rammebetingelserne**

Den filosofiske praktiker/facilitator er opmærksom på, hvordan samfundsmæssige, kulturelle, arbejdsmæssige og miljømæssige betingelser og forhold kan fremme eller hæmme hensigtsmæssig brug af hendes kompetence, dannelse og metoder.

E. **Henvisningsansvar**

Hvis en person opsøger den filosofiske praktiker med sagsforhold, der åbenlyst bærer præg af patologisk art, og som den filosofiske praktiker/facilitator ikke vurderer sig selv til at være fagligt kvalificeret til at føre samtaler om, skal hun henvise til mere kvalificeret hjælp.

F. Filosofiske praktikere/facilitatorer som er i tvivl om en samtalepartners patologiske forhold bør konsultere med en relevant fagperson inden for sundhedsvidenskaberne.

III. **Ansvar**

Den filosofiske praktiker/facilitator er opmærksom på det professionelle og videnskabelige ansvar, hun har for sine samtalepartnere og den organisation og det samfund, og det liv (naturen/planeten) som hun lever og arbejder i. Den filosofiske praktiker/facilitator undgår at forvolde skade og er ansvarlig for sine handlinger. Hun sikrer sig, så vidt det er muligt, at hendes ydelser ikke misbruges.

A. **Ansvar**

Den filosofiske praktiker/facilitator tager selv ansvar for kvaliteten og konsekvenserne af sit arbejde, men er samtidig bevidst om, at hun af andre opleves som repræsentant for den filosofiske praksis.

B. **Undgåelse af misbrug/skade**

Den filosofiske praktiker/facilitator tilstræber at undgå, at filosofisk viden eller praksis bliver misbrugt, og tager ansvar for, at en skade, som er uundgåelig, og som kan forudses, bliver så lille som muligt. Den filosofiske praktiker/facilitator deltager ikke i aktiviteter, som sigter mod, at man med fysiske eller psykiske tvangsmidler (indoktrinering, "hjernevask", tortur) eller med trussel om sådanne tvangsmidler:

- Tvinger mennesker til at give oplysninger eller indrømmelser.
- Presser mennesker til at afsløre, fornægte eller ændre eget eller andres livssyn, politiske, religiøse eller etiske overbevisninger.
- Opfordrer til misbrug af naturen og det liv, vi er en del af.

Den filosofiske praktiker/facilitator forsøger aktivt at hindre, at filosofien bliver anvendt i sådanne aktiviteter.

C. **Håndtering af etiske dilemmaer**

Den filosofiske praktiker/facilitator erkender, at fagetiske dilemmaer forekommer, og at det er den filosofiske praktiker/facilitators ansvar at gøre sig sådanne dilemmaer klart og rådføre sig med kolleger og/eller Dansk Selskab for Filosofisk Praksis og at informere andre relevante personer om de krav, som de etiske retningslinjer stiller.

D. **Kontinuitet i ydelser**

Hvis den filosofiske praktiker/facilitator har påtaget sig det professionelle ansvar for en opgave og påbegyndt denne, indgår hun så vidt muligt en tilfredsstillende aftale med samtalepartneren om opgavens afslutning eller henviser videre til en anden kompetent person, før han afgiver sit ansvar. Den filosofiske praktiker/facilitator erkender det ansvar, hun har for relationen til en samtalepartner, efter at den professionelle opgave formelt er afsluttet.

E. **Udvidet ansvar**

Den filosofiske praktiker/facilitator tager ansvar for den videnskabelige og professionelle virksomhed, herunder den etiske standard, over for sine ansatte, assistenter, vejledningskandidater og studerende. En filosofisk praktiker/facilitator, som underviser i den filosofiske praksis' arbejdsmetoder, har ansvaret for, at også metodens styrker og

svagheder samt mulige etiske implikationer bliver synliggjort i undervisningen.

IV. **Integritet**

Den filosofiske praktiker/facilitator tilstræber at fremme sin personlige faglige integritet inden for forskning, undervisning og formidling. Dette indebærer, at den filosofiske praktiker/facilitator optræder ærligt, upartisk og respektfuldt over for relevante involverede parter. Hun forsøger at synliggøre og klargøre sin egen rolle i de forskellige sammenhænge, hun arbejder i.

A. **Redelighed og tydelighed**

Den filosofiske praktiker/facilitator giver adækvate oplysninger om sine kvalifikationer, uddannelse, erfaring, kompetence, dannelsessyn og faglige tilknytning og benytter udelukkende de erhvervsbetegnelser, som uddannelse, certificering og stilling giver ret til. Når den filosofiske praktiker/facilitator udtaler sig i egenskab af filosofisk praktiker/facilitator, tilstræbes saglighed og nøjagtighed. Den filosofiske praktiker/facilitator informerer om filosofisk professionsudøvelse på en sådan måde, at misforståelse undgås, og at fag eller erhverv ikke skades. Den filosofiske praktiker/facilitator informerer på forhånd om de økonomiske vilkår og vurderer de følger, det kan få for den professionelle relation, hvis hun modtager gaver eller andre ydelser fra samtalepartneren.

B. **Rollekonflikter og udnyttelse**

Den filosofiske praktiker/facilitator tilstræber at være bevidst om sine egne behov, holdninger og vurderinger og om sin rolle i relationen. Hun misbruger ikke sin magt og stilling til at udnytte samtalepartnerens afhængighed og tillid. Den filosofiske praktiker/facilitator undgår ikke-faglige relationer til en samtalepartner, som kan reducere den professionelle distance og føre til interessekonflikter eller udnyttelse. Den filosofiske praktiker/facilitator er opmærksom på, hvordan intimitet og seksualitet direkte og indirekte kan påvirke relationen mellem filosofisk praktiker/facilitator og samtalepartner. Den filosofiske praktiker/facilitator undgår private og seksuelle relationer til sine samtalepartnere. Der må ikke forekomme seksuelle forhold mellem den filosofiske praktiker/facilitator og samtalepartner.

Brug af retningslinjerne

A. **Etisk vejledning til den filosofiske praktiker/facilitator**

Retningslinjerne er ment som en støtte til den filosofiske praktiker/facilitator i dennes daglige arbejde, tænkning og planlægning og i løsningen af etiske problemstillinger. Det er vigtigt at være opmærksom på følgende momenter:

- Den filosofiske praktiker/facilitators ansvar må ses i sammenhæng med den professionelle relations karakter og opgavens art.
- Uligheden i faglig indsigt og magt vil altid påvirke den filosofiske praktiker/facilitators professionelle relation til samtalepartnere og kolleger. Jo større uligheden er, desto større er den filosofiske praktiker/facilitators ansvar.
- Betydningen af centrale begreber i retningslinjerne må udvikles i en løbende diskussion i det faglige miljø.

B. **Den etiske refleksion**

Ved enhver beslutning om at påtage sig eller afvise en opgave reflekterer den filosofiske praktiker/facilitator over dens mulige etiske dimensioner. På den måde skabes og nuanceres den nødvendige bevidsthed om etiske spørgsmål. Den etiske refleksion er en proces, som foregår kontinuerligt. Fortløbende etiske refleksioner gør det muligt at identificere etiske dilemmaer.

C. **Etiske dilemmaer**

Den filosofiske praktiker/facilitator må erkende, at der altid vil være en stærk indbyrdes afhængighed mellem de fire grundlæggende retningslinjer, og at de i givne situationer kan komme i indbyrdes konflikt. Et sådant etisk dilemma kræver refleksion og ofte dialog med samtalepartnere og kolleger, hvor de etiske retningslinjer vejes op mod hinanden. Selv om der findes sådanne konflikter, kan det alligevel være nødvendigt at træffe beslutninger og handle på grundlag af disse. I en konkret sag vil det kunne indebære, at nogle retningslinjer

må prioriteres frem for andre.

D. Den etiske beslutningsproces

Etiske spørgsmål kan hurtigt identificeres, når der findes tydelige retningslinjer og standarder. Når der er konflikt mellem retningslinjerne (et etisk dilemma), kan vurderingerne være mere tidskrævende og komplicerede. Følgende trin er vigtige i en etisk beslutningsproces:

- Identificering af etisk relevante temaer og problemstillinger.
- Udvikling af alternative fremgangsmåder.
- Vurdering af kortsigtede og langsigtede fordele og ulemper ved hver af fremgangsmåderne i forhold til alle, som er involveret eller kan blive berørt.
- Valg af fremgangsmåde efter grundig vurdering ud fra værdier, retningslinjer og retningslinjer.
- Handling – med forpligtelse til at tage ansvar for konsekvenserne af handlingen.
- Evaluering af resultatet af fremgangsmåden.

Den filosofiske praktiker/facilitator retter eventuelle negative konsekvenser eller genoptager beslutningsprocessen, hvis det viser sig, at det etiske spørgsmål ikke er løst. Filosofiske praktiker/facilitatorer, som er i gang med komplicerede vurderinger, rådfører sig med kolleger eller Dansk Selskab for Filosofisk Praksis. Beslutninger om handling ligger hos den enkelte filosofiske praktiker/facilitator, men det at søge hjælp er i sig selv udtryk for en etisk bevidsthed. En filosofiske praktiker/facilitator, som bliver bekendt med, at en kollega har problemer med at håndtere et fagetisk spørgsmål, tilbyder sin hjælp og støtte i den etiske refleksion og beslutningsproces.

E. Information til offentligheden

Informationsmateriale til offentligheden om ydelser inden for filosofisk praksis bør indeholde oplysninger om filosofiske praktiker/facilitatorers etiske forpligtelser, herunder eventuelle retningslinjer for det aktuelle område. Ligeledes kan der udarbejdes en generel information til offentligheden om de overordnede etiske retningslinjer, som skal sikre professionens faglige etik. Filosofiske praktiker/facilitatorer giver adækvat oplysning til opdragsgiveren og/eller berørte personer om de etiske retningslinjer og de retningslinjer, som gælder for deres arbejde, samt oplysning om klagemuligheder med de forskellige klageinstansers regelgrundlag og adgang til sanktioner.

F. Grundlag for behandling af klager over filosofiske praktiker/facilitatorer

Retningslinjerne er et grundlag for at tage stilling til klager over filosofiske praktiker/facilitatorer. I vurderingen må der tages hensyn til de etiske dilemmaer, som kan være opstået, og de prioriteringer, den filosofiske praktiker/facilitator har måttet foretage under den etiske beslutningsproces (se "Brug af retningslinjerne, punkt "D"). En filosofisk praktiker/facilitator, som bliver bekendt med, at en kollega i alvorlig grad eller gentagne gange har fraveget de fagetiske retningslinjer, har pligt til gøre Dansk Selskab for Filosofisk Praksis opmærksom på dette.